

АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ УДАРІВ ПО
ВОРОТАХ ЯК ЧИННИКІВ ЗМАГАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛІСТІВ НА
ЧЕМПІОНАТІ СВІТУ 2022 РОКУ В КАТАРІ

*Соловей Олександр, Овчаренко Сергій, Соловей
Дмитро, Яковенко Артем, Малойван Ярослав*
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

DOI: 10.32540/2071-1476-2023-1-211

Annotation

Introduction. The World Cup is one of the biggest events in the world, not only among football, but also among all sports competitions. The analysis of the components of competitive activity in football is an urgent problem. They effectively influence the management of training and competitive processes depending on the development trend of modern football. This indicates the need to analyze and substantiate their results of competitive activity at the world forum.

The purpose of the study: to analyze the implementation of shots on the goal as factors of the competitive activity of football players at the world football championship in Qatar.

Material and methods: group stage matches of the best national teams participating in the 2022 FIFA World Cup, which fought for entry into the final stage of the playoffs, were analyzed. The data are obtained from official protocols available on the website of the International Football Federation. They reflect a number of informative characteristics of individual and team game actions of football players in the final stages of attacks: the number of goals scored in the group stage in general and in groups separately, goals scored in 15-minute time ranges.

Results studies indicate differences in the components of the competitive activity of winning teams and losing teams. It was established that 13 types of scores were registered in 48 matches at the World Cup: 22.9% of matches – score 2:0, 18.8% – 1:0, 16.7% – 2:1, 12.5% – 0:0, 6.2% – 1:1 and 3:2, 4.1% – 4:1, 2.1% each – 6 varieties. In the group stage of the world championship, 120 goals were scored (the winning teams – 93 and the defeated teams – 27), namely in the time range: the beginning of the first half (1-15 min) – 9 goals were scored (4 winners and 5 defeated); the middle of the first half (16-30 min) – 12 goals scored (respectively. 11 winners and 1 loser); the end of the first half (31-45 min) – 19 (16 and 3); added time to the first half (45+3) – 3 (1 and 2); at the beginning of the second half (46-60 min) – 21 (17 and 4); the middle of the second half (66-75 min) – 27 (21 and 6); the end of the second half (76-90 min) – 18 (14 and 4); added time to the second half (90+12) – 11 (9 and 2). The results of the study indicate the level of preparedness of the national teams, their game activity in different time ranges of the matches, depending on the game of their opponents and their rating.

Conclusions: Today, the national teams of Argentina, France, Croatia, Morocco, the Netherlands, Brazil, England and Portugal are the leaders of world football. Football players of the winning and defeated national teams more actively executed shots on goal in the middle (22.6% and 22.2%) and at the end (15.1% and 14.8%) of the second half, as well as in the compensated period (9, 5% and 7.4%) time.

Keywords: football, worldcup, winning teams, competitive activity, kicking, efficiency.

Анотація

Вступ. Чемпіонат світу – одна з найбільших подій у світі не лише серед футбольних, а й серед усіх спортивних змагань. Аналіз складових змагальної діяльності у футболі є актуальною проблемою. Вони ефективно впливають на управління тренувальним і змагальним процесами залежно від тенденції розвитку сучасного футболу. Це свідчать про потребу аналізу і обґрунтування їх результатів змагальної діяльності на світовому форумі.

Мета роботи: проаналізувати реалізацію ударів по воротах, як чинників змагальної діяльності футболістів на світовій першості з футболу в Катарі.

Матеріал і методи: проаналізовано матчі групового етапу кращих національних збірних команд-учасниць чемпіонату світу з футболу 2022 року, які боролися за вихід у фінальну стадію плей-офф. Дані отримані з офіційних протоколів, доступні на сайті Міжнародної федерації футболу. Вони відображають цілу низку інформативних характеристик індивідуальних та командних ігрових дій футболістів на завершальних стадіях атак: кількість забитих м'ячів на груповому етапі взагалі та в групах окремо, забиті м'ячі в 15 хвилинних часових діапазонах.

Результати дослідження свідчать про відмінності складових змагальної діяльності команд-переможців і команд-переможених. Встановлено, що на мундіалі зареєстровано 13 різновидів рахунку в 48 матчах: 22,9% матчів – рахунок 2:0, 18,8% – 1:0, 16,7% – 2:1, 12,5% – 0:0, 6,2% – 1:1, 3:2 і 4:1 – по 4:1%, по 2,1% – 6 різновидів. На груповому етапі світової першості забито 120 м'ячів (команди-переможці – 93 та команди-переможені – 27), а саме в часовому діапазоні: початок першого тайму (1-15 хв) – 9 забитих м'ячів (4 переможці та 5 переможені); середина першого тайму (16-30 хв) – 12 забитих м'ячів (відповідно. 11 переможці та 1 переможені); кінець першого тайму (31-45 хв) – 19 (16 та 3); доданий час до першого тайму (45+3) – 3 (1 та 2); початку другого тайму (46-60 хв) – 21 (17 та 4); середина другого тайму (61-75 хв) – 27 (21 та 6); кінець другого тайму (76-90 хв) – 18 (14 та 4); доданий час до другого тайму (90+12) – 11 (9 та 2). Результати дослідження свідчать про рівень підготовленості національних збірних команд, їх ігрову активність у різних часових діапазонах матчів у залежності від гри своїх опонентів та їх рейтингу.

Висновки: На сьогоднішній день лідерами світового футболу є національні збірні Аргентини, Франції, Хорватії, Марокко, Нідерландів, Бразилії, Англії та Португалії. Футболісти збірних команд-переможців і переможених більш активно реалізували удари по воротах у середині (22,6% та 22,2%) та в кінці (15,1% та 14,8%) других таймів, а також у компенсований (9,5% та 7,4%) час.

Ключові слова: футбол, чемпіонат світу, команди-переможці, змагальна діяльність, удари, ефективність.

Вступ. Чемпіонат світу з футболу в Катарі ще раз довів популярність цього виду спорту. Рівень розвитку сучасного футболу надзвичайно високий, напружена боротьба на міжнародній спортивній арені постійно зростає.

Сучасний футбол розвивається у напрямі високої рухливості гравців, швидкісної техніки, творчих дій футболістів, подальшої інтенсифікації, що виявляється у збільшенні швидкості гри та забезпечує кращий результат [5, 8, 12, 19].

Нині зростає необхідність детального аналізу складових змагальної діяльності гравців збірних команд, які претендують на найвищі нагороди чемпіонату.

Проблема нашого дослідження полягає у визначенні та аналізі головного чинника змагальної діяльності – ударів по воротах – за

допомогою якого досягається кінцевий результат, динаміки реалізації цих ударів національними збірними командами на груповому етапі чемпіонату світу 2022 року.

Більшість фахівців прийшли до єдиної думки, що рівень досягнень у футболі, залежить від різних сторін підготовленості гравців. Таке розуміння сприяє створенню чітких уявлень про основні складові спортивних досягнень провідних національних збірних команд і футбольних клубів Європи та світу і дозволяє визначити основні напрями вдосконалення спортивної майстерності футболістів і команд взагалі [1, 4, 6, 13, 15].

Успіхи національних збірних команд, які представляють провідні світові школи футболу, визначаються багатьма факторами

та характеризуються науковими підходами до побудови процесу спортивного тренування [2, 16, 20, 23].

Тенденції розвитку футболу свідчать, що тактика стала визначальним видом підготовки спортсмена. Вона конкретизує обов'язки футболістів у команді в різних ігрових ситуаціях, впливає на вибір стилю гри, підвищує значення теоретичної і психологічної підготовленості гравців [3, 7, 14, 18].

Контроль змагальної діяльності є ключовою ланкою в загальній системі підготовки спортсменів, яка виступає як об'єкт управлінських впливів. Він заснований на порівнянні спортивних результатів із запланованим або вже показаним раніше і спрямований на виявлення сильних і слабких сторін підготовленості з її по-

дальшим вдосконалення [7, 16, 17, 21].

Контроль та аналіз виконання техніко-тактичних дій гравцями та командами у футболі є одним із основних способів дослідження, який застосовується у процесі спостереження за змагальною діяльністю [5, 7, 12].

Аналіз змагальної діяльності у футболі є актуальною проблемою і дозволяє не лише підвищити управлінські впливи у процесі безпосередніх змагань, але й скоригувати тренувальний процес залежно від тенденції розвитку сучасного футболу.

Мета роботи – проаналізувати реалізацію ударів по воротах як складових змагальної діяльності футболістів на світовій першості з футболу в Катарі.

Матеріал і методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури і технічних протоколів у мережі Інтернет; метод системного аналізу; хронологічний метод, методи математичної статистики.

Учасники. Проаналізовано 48 матчів групового етапу 32 кращих національних збірних команд, учасниць чемпіонату світу з футболу 2022 року в Катарі, які боролися за вихід до стадії плей-офф.

Процедура. Дані отримані з офіційних протоколів, доступних на сайті Міжнародної федерації футболу [9, 10]. Подані в протоколах дані відображають цілу низку інформативних характеристик індивідуальних і командних ігрових дій футболістів на завершальних стадіях атак: кількість забитих м'ячів на груповому етапі взагалі та в групах зокрема, забиті м'ячі в 15-хвилинних часових діапазонах.

Ця інформація використовувався для аналізу групових і командних показників змагальної діяльності футболістів, щоб порівняти і проаналізувати її зв'язок з командним рейтингом.

Статистичний аналіз. Мате-

матична статистика проводилася для підрахунку кількісних та якісних показників змагальної діяльності учасників чемпіонату світу з футболу.

Результати дослідження. Офіційно завершилися всі матчі групового етапу чемпіонату світу-2022, за підсумками яких визначилися всі пари суперників 1/8 фіналу плей-офф.

Оцінювання результативності ударів футболістів у нашому дослідженні включали показники у нападі, взагалі, та в шести 15-хвилинних часових діапазонах матчів особисто (1-15, 16-30, 31-45, 46-60, 61-75, 76-90), а саме:

- всього забито м'ячів (голів) командами-переможців переможених;

- забито м'ячів командами-переможців і переможених в групах;
- забиті м'ячі в шести 15-хвилинних часових діапазонах матчів командами-переможців і переможених;

- забиті м'ячі в шести 15-хвилинних часових діапазонах матчів командами переможців і переможених в грипах;

- висока результативна гра в 15-хв часових діапазонах матчів;

- низька результативна гра в 15-хв часових діапазонах матчів;

- висока результативність команд-переможців в 15-хв часових діапазонах матчів;

- низька результативність команд-переможців в 15-хв часових діапазонах матчів;

- висока результативність команд-переможених в 15-хв часових діапазонах матчів;

- низька результативність команд-переможених в 15-хв часових діапазонах матчів.

У педагогічному дослідженні нами було проаналізовано 48 матчів групового етапу, під час яких футболісти забивали у ворота суперників 120 м'ячів. Середня результативність становила 2,5 м'ячів за матч.

На груповому етапі національними збірними командами отримано 38 перемог (79,2%) та 10 матчів зіграно внічию (20,8%).

На цьому етапі мундіально зареєстровано 13 різновидів рахунку в 48 матчах, а саме, 22,9% матчів закінчилися з рахунком 2:0, 18,8% – 1:0, 16,7% – 2:1, 12,5% – 0:0, від 2,1% (3:0, 3:1, 3:3, 4:2, 6:2, 7:0), 4,1% (4:1) та 6,2% (1:1 та 3:2).

Цікаво, що на цій стадії фінальної частини катарського мундіально жодна збірна не змогла набрати максимум очок, виграти усі три матчі на груповому етапі, що сталося вперше за останні сім мундіалів (з 1994 року).

Найбільше очок (по 7) на груповому етапі набрали лідери та переможці груп – Англія (група В, різниця м'ячів +7), Нідерланди (група А, +4) та Марокко (група F, +3). Вони демонстрували домінуючий стиль гри, впевнено зіграли зі своїми опонентами.

Не забивали більше одного м'яча за гру, жодного залікового балу не набрали збірні Катару (група А) та Канади (група F), інші збірні, які не пройшли до фінальної стадії плей-офф, набрали від 1 до 3 очок. Ці збірні не варто недооцінювати, вони без особливих зірок, але з перспективою та непоганим підростаючим поколінням.

Національним збірним командам, які стали переможцями груп, вдалося вкрай успішно пройти матчі кругового кола, уникнувши серйозних втрат, забити певну кількість м'ячів у трьох турах. Проте деякі збірні розчарували своїх уболівальників незадовільними результатами або рівнем гри.

Загальний розподіл забитих м'ячів у ворота своїх опонентів має наступну структуру: забито 120 м'ячів (команди-переможці – 93 та команди-переможені – 27), серед 8 груп забиті м'ячі переможців і переможених команд складають, відповідно в групі А – 15 голів (12 переможці та 3 переможені), В – 16 (13 та 3), С – 12 (10 та 2), D – 11 (9 та 2), E – 22 (17

та 5), F – 11 (9 та 2), G – 16 (11 та 5), H – 17 (12 та 5).

Лідерами по забитих м'ячах є збірні Англії (група В) та Іспанії (група Е), які в своєму активі мають по 9 забитих м'ячі.

Серед збірних команд-переможців слід виділити збірну Іспанії (група Е), яка в одному матчі забила 7 м'ячів (Іспанія – Коста-Ріка 7:0). Найбільше м'ячів у команд-переможених (по 2) мають збірні Ірану (група В), Коста-Ріки (група Е), Сербії (група G) та Гани (група Н).

Матчів було справді багато, тому не дивно, що певна частина з них стала втіленням голюватої феєрії на футбольному полі, але були й такі протистояння, які обходилися без забитих м'ячів.

На початку першого тайму (1-15 хв) команди-переможці поступилися своїм опонентам, забивали, відповідно 4 та 5 м'ячів. Слід зазначити, що найшвидший гол на світовій першості записала на свій рахунок збірна Канади (група F), цей гол виявився для них перший і останній на цьому турнірі, адже другий гол на їх рахунок записали футболісти збірної Морокко – забивали м'яч в свої ворота.

Ми спостерігаємо позитивну динаміку забитих м'ячів у наступних 15-хвилинних часових діапазонах матчів: початок першого тайму (1-15 хв) – 9 забитих м'ячів (відповідно, 4 переможці та 5 переможених); середина першого тайму (16-30 хв) – 12 (11 та 1); кінець першого тайму (31-45 хв) – 19 (16 та 3); доданий час до першого тайму (45+3) – 3 (1 та 2); початку другого тайму (46-60 хв) – 21 (17 та 4); середина другого тайму (61-75 хв) – 27 (21 та 6); кінець другого тайму (76-90 хв) – 18 (14 та 4); доданий час до другого тайму (90+12) – 11 (9 та 2).

На мундіалі в Катарі була помітна «часова аномалія», велика кількість доданих хвилин, як у першому таймі (45+) так і в другому (90+). У кожному з поєдин-

ків чемпіонату світу відбулися події, які затримували хід гри.

Причина цьому – боротьба з об'єктивним і суб'єктивним затягуванням часу (травми, виконання штрафних ударів, втручання системи VAR, заміни гравців, святкування забитих м'ячів, тощо).

Однією з особливостей групового етапу є те, що була зафіксовано найвища частка голів, забитих на останніх хвилинах у компенсований арбітром час – 14 з 120 м'ячів.

Так, у компенсований час після 45+1 – 45+3 хв та 90+1 – 90+13 хв гри було забито 14 м'ячів (11,7%), відповідно команди-переможці – 11 м'ячів та переможені – 4 м'ячі.

На 90+13 хв матчу збірна Ірану (група В) забила другий м'яч у ворота збірної Англії. Гол з пенальті Таремі (Іран) став найбільш «пізнім» в історії чемпіонатів світу. За всю 92-річну історію мундіалю жоден з футболістів не забивав м'ячі на таких компенсованих хвилинах поєдинків.

Слід також відмітити забиті м'ячі футболістів збірної Ірану у матчі проти збірної Уельсу (група В). Іранські футболісти здобули перемогу (2:0) завдяки двом м'ячам, забитим на 90+8 та 90+11 хвилинах матчу.

Аналіз результативних ударів по воротах свідчить, що команди-переможці досягають успіху, насамперед, за рахунок ефективності ударів з різних ігрових позицій у поєднанні з високою ефективністю своєї оборонної діяльності.

Аналіз забитих м'ячів протягом 90 хвилин всіх зіграних матчів свідчить, що в підсумку 28 хвилин футболісти збірних команд не забивали м'ячі у ворота своїх опонентів (31,1% ігрового часу). Так, ми спостерігаємо у команд-переможців сумарно 36 хвилин (40,0%), а команд-переможених – 67 хвилин (74,4%) футболісти не досягали позитивних результатів.

Початок і середина перших таймів (по 7 хв ігрового часу)

футболісти не спроможні були забивати голи, відповідно, переможці – 12 хв та 7 хв, переможені – 9 хв та 14 хв. Найбільш показовою була середина других таймів (61 – 75 хв), де кожен ігрову хвилину команди забивали голи, за винятком 62 та 72 хвилин матчів, коли команди-переможці і переможені не змогли переіграти захист і воротаря суперників.

Футбольна фортуна протягом усіх матчів була на стороні збірних команд-переможців груп А та Е, які своєю грою створили прекрасну голювату атмосферу і кожному 15 хв діапазоні матчів забивали м'ячі у ворота. Але команди-переможених у групах, за такої тотальної переваги своїх опонентів, змогли нав'язати свою боротьбу і досягти певних результативних успіхів. Так, команди-переможених групи Е в п'яти 15 хв діапазонах забивали м'ячі, групи Н – в чотирьох, а групи А – в трьох.

Це свідчить про те, що оборонний футбол деяких збірних команд, втілений у гру майстерно, елементарно переіграв атакуючий футбол (Японія – Німеччина 2:1, Японія – Іспанія 2:1, Південна Корея – Португалія 2:1, Нідерланди – Еквадор 1:1).

У різних часових діапазонах гри ми спостерігаємо вибуховий та спритний ритм гри, неймовірний контроль м'яча, швидкі та точні техніко-тактичні дії гравців, бачимо справжні футбольні матчі.

На груповому етапі ми спостерігаємо активні дії збірних команд-переможців груп А та Е, які у кожному із шести досліджуваних діапазонів матчів, забивали м'ячі своїм опонентам. Так, збірні групи Е забивали 17 м'ячів (відповідно по часових діапазонах: 2, 1, 1, 3, 4, 6 м'ячів), а групи А – 12 м'ячів (відповідно 1, 2, 3, 2, 1, 3). Збірні команди-переможців груп D (9 голів), F (11) та H (12) забивали у п'яти діапазонах, а груп В (13) та С (10) – у чотирьох ігрових діапазонах. Більш активну гру

демонстрували команди-переможці в середині та наприкінці других таймів, відмічаємо від 2 до 6 забитих м'ячів у цих діапазонах.

У команд-переможених аналогічні показники відмічаємо у збірних команд групи Е – у 5 ігрових діапазонах забили 5 м'ячів, групи Н – відповідно, у 4 діапазонах 5 м'ячів. У збірних команд-переможених інших груп відмічаємо 2-3 забиті м'ячі у 2-3 ігрових діапазонах. Активну гру демонстрували команди-переможених групи G – кінець перших таймів (3 забиті м'ячі), групи Н – середина других таймів (2 м'ячі) та групи В – кінець других таймів (2 м'ячі).

Аналіз ігрових діапазонів матчів свідчить, що спостерігається тенденція до збереження або деякого покращення показників ефективності ударів збірними командами-переможців. Так, 100% збірних всіх груп вели активні дії та забивали м'ячі у ворота суперників у кінці перших (16 м'ячів), на початку (17), у середині (21) та у кінці других (23) таймів, дещо менший відсоток, початок (4 м'ячі) та середина (11 м'ячів) перших таймів. Не відзначалися забитими м'ячами в досліджуваних ігрових діапазонах, відповідно збірні груп В, С, G та F. Низьку результативність на початку першого тайму демонстрували збірні команди-переможців (37,5%) груп Е (2 м'ячі), А та F (по 1 м'ячу). На цих ігрових діапазонах матчів збірні обережно розпочинали гру, вивчали суперників, їх техніко-тактичні дії, нав'язували свій стиль гри.

В групах С, D, E, F та H (62,5%) збірні команди-переможених намагалися гідно чинити опір своїм опонентам на початку першого (5 м'ячів), середина та кінець другого (по 6 м'ячів) таймів. Невдало провели середину (група G – 12,5%, 1 м'яч) та кінець (37,5%, 5 м'ячів) перших таймів.

Головною метою в збірних командах на світовій першості є активні дії футболістів світового кла-

су, які продемонстрували в грі свою майстерність та індивідуальність.

Так, слід відзначити високу результативну гру (27 м'ячів) збірних команд усіх груп у середині других таймів (61-75 хв), а також у компенсований час (11 м'ячів). Команди-переможці у цьому ігровому діапазоні матчів на своєму рахунку мають 21 забитий м'яч – 22,6% від загальної кількості та 9 м'ячів (9,5%) у додатковий, а команди-переможені, відповідно 6 м'ячів (22,2%) та 2 м'ячі (7,4%). Найбільшу результативність ми відмічаємо у збірних команд груп Е та G – по 4 м'ячі, низькі показники результативності у збірних команд групи А (1 м'яч).

На початку першого тайму (1-15 хв) ми так і не побачили жодних активних дій у звітних матчах, які б сприяли перемогам команд-переможених, але вони мали перевагу в один м'яч над командами-переможців.

Активний пресинг почергово застосовували обидві граючі команди, постійно вони змінювали один одного в спробах позиційних атак, бажання зіграти першим або другим номером.

Слід відмітити, що команди-переможених проявляли більшу активність у досягненні позитивного результату, на їх рахунку було 5 забитих м'ячів (18,5%), проти 4 м'ячів (4,3%) їх опонентів.

Гравці з високим рівнем ігрового мислення більше впливали на хід матчів у турнірі, опиняючись у потрібний час у потрібному місці для удару, пасу або відбиття м'яча. Саме від ефективних взаємодій футболістів, умілого поєднання відпрацьованих тактичних схем з нестандартними рішеннями, використання індивідуальних можливостей кожного спортсмена для досягнення кінцевого результату, залежить позитивний результат. Все це мало перевагу та більш високу результативність команд-переможців у 15 хв часових діапазонів матчів. Активні ефективні дії на завершальних стадіях атак по-

переднього етапу спостерігаються у футболістів збірних команд груп у середині (61-75 хв) других таймів, загальна сума яких складає 21 забитий м'яч.

У команд-переможців були проблеми виходу з оборони в атаку через короткий пас у певних матчах. У підсумку це призвело до їх низької результативності на початку перших таймів (1-15 хв), де загальна кількість забитих м'ячів у ворота опонентів склали 4 м'ячі (4,3% від загальної).

Відносно високу результативність команд-переможених ми спостерігаємо на початку перших (5 м'ячів) та всередині других (6 м'ячів) таймів. Так, 62,5% збірних команд різних груп досягали успіху у досліджуваних ігрових діапазонах (початок перших таймів 5:4) та в напруженій боротьбі були програні (середина других таймів 6:21), але спостерігається тенденція до збереження або деякого покращення показників результативності.

Національним збірним командам-переможених на світовій першості не вдалося поєднати одразу кілька стратегій ведення гри (активний пресинг і швидкий вихід з оборони), до чого вони зрештою виявилися неспроможними. Низьку результативність команд-переможених у 15-хв часових діапазонах матчів відмічаємо в матчах попереднього етапу у середині перших (16-30 хв) таймів (1:11).

Таким чином, в середньому різниця між командами-переможців і командами-переможених у рамках чемпіонату світу у 15-хв часових діапазонах матчів свідчить про рівень підготовленості як команди, так і гравців, поточне турнірне положення і рейтинг національних збірних команд.

Дискусія. Закінчився груповий етап чемпіонату світу, що проходив у Катарі. Цей турнір запам'ятається тим, що вже на цьому етапі ЧС-2022 покинули збірні команди, які мали висо-

кий ігровий потенціал і вважалися претендентами на перемогу в своїх групах (Німеччини, Мексики, Данії, Бельгії, Уругваю).

Аналіз сучасних наукових джерел дозволяє стверджувати, що сучасним командним спортивним іграм притаманна висока динаміка, збільшення кількості ігрових дій за одиницю часу, підвищення ролі розумових здібностей, швидкості й точності оперативного мислення, здатності гравців розуміти хід гри і передбачати її подальший розвиток, невинне зростання виконавчої майстерності, що проявляється яскравіше за все у підвищенні ефективності змагальної діяльності [5, 12, 17].

Кожна першість встановлювала нові стандарти футболу, підносила на вершини популярності нових зірок, була ареною поєдинків тренерських ідей та концепцій. Є всі підстави припускати, що поступово вирівнюється індивідуальна майстерність гравців у всіх матчах [8, 14, 25].

На турнірі ми спостерігали матчі команд, які демонстрували відкритий футбол, і тими, що намагалися суворо діяти у обороні. Практично всі команди показали хорошу тактичну підготовку, через що на цьому турнірі майже всі матчі проходили в напруженій боротьбі. У кожній зустрічі суперники намагалися позбавити один одного простору, чітко діяти в обороні та чекати можливості для контратаки.

Спеціалісти і науковці наголошують на тому, що у складах збірних команд на змаганнях світових та європейських першостей є зіркові футболісти, які мають досвід виступів у найкращих європейських чемпіонатах і клубах [4, 6, 14]. Ми спостерігали атакуючий стиль гри команд, які традиційно роблять ставку на контроль м'яча, але не завжди їм вдавалося забивати голи, були проблеми в останніх фазах атаки, що підтверджується і нашими дослідженнями.

Слід відзначити загальну статистику суперництва команд-переможців і переможених на груповому етапі світової першості. 38 матчів закінчилися перемогою однієї із команд та 10 – зіграно внічию.

До речі, без єдиної поразки у групах провели матчі 5 збірних команд (15,6%), у матчах зі своїми опонентами вони пропустили лише по одному м'ячу.

Збірні команди-переможці, як узагалі, так і у певних матчах, досить сильно зіграли із командами-переможених. Про це свідчать складові змагальної діяльності (Австралія – Данія 1:0, Туніс – Франція 1:0, Японія – Німеччина 2:1, Японія – Іспанія 2:1, Камерун – Бразилія 2:1, Південна Корея – Португалія 2:1).

Однак, якщо розглянути всі ці показники в історичному контексті, то цифри турніру 2022 року, як і раніше, значно перевищують цифри попередніх турнірів. Дані провідних науковців свідчать, що після трьох останніх чемпіонатів світу та Європи спостерігається загальна тенденція до тривалого контролю м'яча, активних атакуючих дій на підступах до воріт та результативних ударів по воротах [6, 9, 10].

Встановлено, що за всіма кількісними показниками змагальної діяльності, що розглядалися, спостерігається позитивна динаміка від початку до завершення групового етапу у збірних команд, які мають високий світовий рейтинг.

Статистичні показники також підтверджують теорію, що високий пресинг та злагоджені дії партнерів, приносять все більш помітну користь. Так констатуємо, що на турнірі мундіально забито 93 м'ячі (77,5%) командами-переможців, проти 27 (22,5%) переможених, а також перевагу по забитих м'ячах у 15-хвилинних часових діапазонах матчів. На чемпіонаті світу в Катарі було зіграно велику кількість матчів з рахунком 2:0 (22,9%).

Вчені слушно зауважують, що кожна тактична система має свої постійні ознаки. У сучасному футболі тактичні системи є досить динамічним компонентом у процесі гри, про що свідчать зміни певних тактичних систем у командах високої кваліфікації протягом одного матчу, тайму і невеликого відрізка гри [5, 12].

Багаторічне спостереження та аналіз змагальної діяльності у футболі дозволило дійти висновку, що ігрові комбінації у цьому виді спорту можуть класифікуватися залежно від оперативних тактичних завдань, які виникають у грі. При цьому такі комбінації виконуються у фазах утримання м'яча, розвитку та загострення атакуючих дій [5, 13, 21].

Таким чином, аналіз змагальної діяльності в футболі, на основі показників реалізації ударів по воротах, дозволяє більш цілеспрямовано керувати підготовкою футболістів у тренувальному і змагальному процесах.

Висновки. Аналіз науково-методичної літератури та узагальнення практичного досвіду спеціалістів по футболу свідчить, що вирішення проблеми реалізації ударів на завершальній стадії атак є сьогодні актуальним питанням.

Реалізація ударів по воротах є основним змістом змагальної діяльності футболістів, невід'ємною складовою всієї системи підготовки у цьому виді спорту. Футболісти збірних команд-переможців і переможених на груповому етапі чемпіонату світу більш активно реалізували удари по воротах в середині (61-75 хв) та в кінці (76-90 хв) других таймів, а також у компенсований (90+) час.

Показники змагальної діяльності футболістів провідних національних збірних команд мають постійний вплив на інші збірні, їх зростання протягом змагальних циклів світового та європейського рівнів.

На сьогоднішній день ліде-

рами світового футболу є національні збірні Аргентини, Франції, Хорватії, Марокко, Нідерландів, Бразилії, Англії та Португалії.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом

показників змагальної діяльності національних збірних на стадії плей-офф фінального турніру ЧС-2022.

Вдячності. Окрема подяка Придніпровський державній ака-

демії фізичної культури і спорту за підтримку і допомогу в організації та проведенні досліджень.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

Література

1. Безмылов Н.Н., Шинкарук О.А. Оценка соревновательной деятельности баскетболистов высокого класса в игровом сезоне: монография. Киев, 2013. 144 с.
2. Карпа І.Я. Виконання техніко-тактичних дій кваліфікованими футболістами різних амплуа в ігрових зонах поля. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2013. № 7. С. 23-27.
3. Карпа І., Ріпак І., Гандзин Р. Показники техніко-тактичної підготовленості кваліфікованих гравців у футболі. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. Київ, 2019. Вип. 5 К (113)19. С. 148-152.
4. Когут Т., Карпа І. Порівняльна характеристика результативності виступів збірних команд-переможців Ігор Олімпіад з успішністю їх виступів у чемпіонатах світу. Теоретико-методичні засади спортивних та рекреаційних ігор: зб. наук. ст. Львів, 2016. С. 51-58.
5. Костюкевич В. М. Контроль і аналіз змагальної діяльності в елітному футболі. Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. наук. пр. Вінниця: ВДПУ, 2010. Вип. 9. С. 80-88.
6. Костюкевич В.М. Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки: монография. 2-е изд. Киев: КНТ, 2016. 683 с.
7. Кутек Т., Ахметов Р., Набоков Ю., Гедзюк Д. Еволюція інструментальних методів контролю в завданнях об'єктивізації управління багаторічною підготовкою спортсменів. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2018. 6 (25): 147-153.
8. Лизогуб В., Пустовалов В., Супрунович В., Кожем'яко Т., Гребінюк Н. Успішність ігрової діяльності футболістів у залежності від кількісних і якісних характеристик нейродинамічних функцій. Спортивний вісник Придніпров'я. № 3. 2021. С. 72-78. DOI: 10.32540/2071-1476-2021-3-072
9. Міжнародна федерація футболу: [електронний ресурс] //режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/FIFA>.

Література

1. Bezmylov N. N., Shinkaruk O. A. (2013). Evaluation of the competitive activity of high-class basketball players in the game season: monografiya. Kiev, 144 s. (in Russian).
2. Karpa I. Ya. (2013). Performance of technical and tactical actions by qualified football players of various roles in the playing areas of the field. Pedagogika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu. 2013. № 7. S. 23-27. 2. (in Ukrainian).
3. Karpa I., Ripak I., Handzyn R. (2019). Indicators of technical and tactical preparedness of qualified indicators in football. Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Seriiia 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) : zb. nauk. pr. Kyiv, Vyp. 5 K (113)19. S. 148-152. (in Ukrainian).
4. Kohut T., Karpa I. (2016). Comparative characteristics of the performances of the winning national teams of the Olympic Games with the success of their performances in the world championships. Teoretyko-metodychni zasady sportyvnykh ta rekreatsiinykh ihor: zb. nauk. št. Lviv, S. 51-58. (in Ukrainian).
5. Koštyukevych V. M. (2010). Control and analysis of competitive activity in elite football. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii: zb. nauk. pr. Vinnytsia: VDPU, Vyp. 9. S. 80-88. (in Ukrainian).
6. Koštyukevich V. M. (2016). Management of the training process of football players in the annual training cycle: monografiya. 2-e izd. Kiev: KNT, 683 s. (in Russian).
7. Kutek T., Akhmetov R., Nabokov Yu., Hedziuk D. (2018). Evoliutsiia inštrumentalnykh metodiv kontroliu v zavdanniakh obiektyvizatsii upravlinnia bahatorichnoiu pidhotovkoiu sportsmeniv. Fizychna kultura, sport ta zdorov'ia natsii. 6 (25): 147-153. [in Ukrainian].
8. Lyzohub V., Pustovalov V., Suprunovych V., Kozhemiako T., Hrebiniuk N. (2021). The success of football players' game activity depending on the quantitative and qualitative characteristics of neurodynamic functions. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. № 3. S. 72-78. DOI: 10.32540/2071-1476-2021-3-072. (in Ukrainian).
9. Mizhnarodna federatsiia futbolu: [elektronnyi

10. Міжнародна федерація футболу: [електронний ресурс] //режим доступу: https://uk.wikipedia.org/Чемпіонат_світу_з_футболу_2022.
11. Максименко И. Г. Соревновательная и тренировочная деятельность футболистов: монография. Луганск: Знание, 2009. 258 с.
12. Мітова О. Технологія реалізації системи контролю у командних спортивних іграх в процесі багаторічного удосконалення. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2020; 10 (29): 83-91.
13. Николаенко В.В. Рациональная система многолетней подготовки футболистов к достижению высшего спортивного мастерства: [монография]. К., 2014. 336 с.
14. Овчаренко С., Мітова О. Проблеми контролю у футболі в зв'язку з сучасними тенденціями його розвитку. Фізична культура, спорт та здоров'я нації, 2017. № 3(22). С. 371-378.
15. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория ее практические приложения: учеб.для тренеров. Кн. 1. Киев: Олимпийская литература, 2015. 680 с.
16. Платонов В. Структура и содержание непосредственной подготовки спортсменов высокой квалификации к главным соревнованиям. Наука в олимпийском спорте. 2018. 2: 17-41.
17. Ріпак І., Карпа І. Структура виконання техніко-тактичних дій кваліфікованих футболістів в окремих зонах ігрового поля. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): [зб. наук. пр.]. Київ, 2017. Вип. 5К(86) 17. С. 275–279.
18. Циганок В.І., Соловей О.М. Показники командних техніко-тактичних дій у системі управління підготовкою кваліфікованих гандболістів. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2020. 37: 151-159.
19. Andriatti P. E. Futbol: Treinamento Global em Forma de Jogos Reduzidos. Iundial: Fontoura, 2009. 144 p.
20. Khorkavyu B. Gargula L. Szkolenie młodzieży na Ukrainie. Nowoczesna Piłka Nożna. Teoria i Praktyka. Współczesne koncepcje szkolenia młodych piłkarzy 50 nożnych. Opole, 2016. S. 70-86.
21. Kościukewych V. Imas Y., Shynkaruk O., Borysova O., Dutchak M., IrynaKogut, Voronova V., Shlonska O., Stasiuk I. Modeling of the athletic training process in team sports during an annual macrocycle. Journal of Physical Education and Sport ® (JPES), 18 Supplement issue 1, 2018. Art 44. P. 327–334. DOI:10.7752/jpes.2018.s144.
22. Matkovich M., Davis I. Elit soccer drills: 82 resurs] //rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/FIFA>.
10. Mizhnarodna federatsiia futbolu: [elektronnyi resurs] //rezhym dostupu: https://uk.wikipedia.org/Chempionat_svitu_z_futbolu_2022.
11. Maksimenko I.G. (2009). Competitive and training activities of football players: monografiya. Lugansk: Znanie, 258 s. (in Russian).
12. Mitova O. (2020). Tekhnolohiia realizatsii systemy kontroliu u komandnykh sportyvnykh ihrakh v protsesi bahatorichnoho udoskonalennia. Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii. 10 (29): 83-91. [in Ukrainian].
13. Nikolaenko V.V. (2014). A rational system of longterm training of football players for the achievement of a higher sporting skill: [monographiya]. K. 336 p. (in Russian).
14. Ovcharenko S., Mitova O. (2017). Problems of control in football in connection with modern trends in its development. Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ya natsii. №3(22). S. 371-378. (in Ukrainian).
15. Platonov V. N. (2015). The system of training athletes in Olympic sports. General theory and its practical applications: ucheb. dlya trenerov. Kn. 1. Kiev: Olimpiyskaya literatura, 680 s. (in Russian).
16. Platonov V. (2018). Struktura i soderzhaniye neposredstvennoy podgotovki sportsmenov vysokoy kvalifikatsii k glavnym sorevnovaniyam. Nauka v olimpiyskom sporте. 2: 17-41. [In Russian].
17. Ripak I., Karpa I. (2017). The structure of the technical-tactical training of qualified football players in the other zones of the playing field. Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport): [zb. nauk. pr.]. Kyiv, Vyr. 5K(86) 17. S. 275-279. (in Ukrainian).
18. Tsyhanok V.I., Solovei O.M. (2020). Pokaznyky komandnykh tekhniko-taktychnykh dii u systemi upravlinnia pidhotovkoiu kvalifikovanykh handbolištiv. Molodizhnyi naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. 37: 151-159. [in Ukrainian].
19. Andriatti P. E. (2009). Futbol: Treinamento Global em Forma de Jogos Reduzidos. Iundial: Fontoura, 144 s.
20. Khorkavyu B. Gargula L. (2016). Szkolenie młodzieży na Ukrainie. Nowoczesna Piłka Nożna. Teoria i Praktyka. Współczesne koncepcje szkolenia młodych piłkarzy 50 nożnych. Opole, S. 70-86.
21. Kościukewych V. Imas Y., Shynkaruk O., Borysova O., Dutchak M., Iryna Kogut, Voronova V., Shlonska O., Stasiuk I. (2018). Modeling of the

- advanced drills for individual and team play. Humen Kinctics Publishers, 2009. 184 p.
23. Visentini M. Entaineur de football: les systemes de jeu en questions – reponses. Paris: Editions Actio, 2006. 192 p.
24. Wein H. Futbol a la medida del nino. Gradagymnos, 2004. Vol. 1. 290 p.
25. Solovey OM, Mitova OO, Solovey DO, Boguslavskiy VV, Ivchenko OM. (2020) Analysis and generalization of competitive activity results of handball clubs in the game development aspect. Pedagogy of physical culture and sports (Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports), 2020; 24(1):36-43. <https://doi.org/10.15561/18189172.2020.0106>.
- athletic training process in team sports during an annual macrocycle. Journal of Physical Education and Sport ® (JPES), 18 Supplement issue 1, Art 44. P. 327-334. DOI:10.7752/jpes.2018.s144.
22. Matkovich M., Davis I. (2009). Elit soccer drills: 82 advanced drills for individual and team play. Humen Kinctics Publishers, 184 s.
23. Visentini M. (2006). Entaineur de football: les systemes de jeu en questions – reponses. Paris: Editions Actio, 192 s.
24. Wein H. (2004). Futbol a la medida del nino. Gradagymnos, Vol. 1. 290 s.
25. Solovey OM, Mitova OO, Solovey DO, Boguslavskiy VV, Ivchenko OM. (2020) Analysis and generalization of competitive activity results of handball clubs in the game development aspect. Pedagogy of physical culture and sports (Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports), 24(1):36-43. <https://doi.org/10.15561/18189172.2020.0106>.

Соловей Олександр

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: Isoloveyaleksandr@gmail.com, тел.: +380689888793
<https://orcid.org/0000-0001-8480-2323>

Овчаренко Сергій

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: Sergey_dnepr2008@ukr.net, тел.: +3800677846877
<https://orcid.org/0000-0003-4545-4021>

Соловей Дмитро

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: Isoloveydmitriy@gmail.com, тел.: +380680976339
<https://orcid.org/0000-0001-8105-2061>

Яковенко Артем

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: yakovenkoartem2012@gmail.com, тел.: +380965620022
<https://orcid.org/0000-0003-0338-8437>

Малойван Ярослав

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: malojvanyaroslav@ukr.net, тел.: +380672633473
<https://orcid.org/0000-0002-6026-5057>